

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Melakhim]

[Sefer Melakhim]

Shelomoh ben Yitshak

5565 [1804/1805]

יב

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9706](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9706)

יט (א) אלם הער קעני חוקורנדיס
 קליהעם, העלטען צערהיס ער זיינע
 קליהעם, העלטען דין אין אינעוואקס
 אונד צינג און דעקטעם פעל (ב) ער
 שיקטע און דען שלאסעס ופסטאן אקום
 דען געהויט שרייטער זכנא אונד דיא
 עלטעס טען דער פריסטער, אין זעקען
 געהיללט, צו רעם פראפעטען ישעי יהוה
 זאהו אמרין (ג) דיא איהם
 זאנען ואללטען: זא שפריסט חוקורנו
 וועלך איין טאג דער גאסה, דער בע
 שים פונג אונד רעסטרונג איז דער
 הייטיגע טאג! אד! דיא קינדער זינד
 צור געבורט רויף, אונד עם ערלט אן
 הר אפס צו געבערען! (ד) פילליכט
 דערש דער עויגע, דיין גאטס, דוא
 זאירטע רבשקה'ס, דען זיין דערד,
 דער קעניג פאן אשור, שיקטע זיין
 לעכענדיגען גאטס צו לעסטערן, אונד
 זיכטיגעט איהן פיר דיין זאדטע; דרום
 שיקע איין געפעט צו איהם פיר דען
 זיין זאדטע (ע) זיכטיגעט דעם

באור

יט (א) יהוה בשמע המלה
 חוקורנו וזכנא איה בגדיו
 נחפס בשק ויבא ביה יהוה;
 (ב) וישלח איה אליקום אשר
 על חפיה ושכנא הסופר ואת
 זקני הכהנים כתבסו בשקים
 אחדי שענהו הגביא בן אמון;
 (ג) ויאמרו אהו פה אמה
 חוקורו יום ערה ותוסקה וגאצה
 חים תיה בריבאו בנים עדי
 משבר וכה אין ללדה; (ד) אולי
 ישמע יהוה איה את כל דברי
 רב שקר אשר שלהו כלה
 אשור אדני לתגר אלהים תי
 ורוכיה בהכרים אשר שמע
 רשו יהוה

יט (ג) ותוכח' סכרשעי' מתווכחין
 ומרחין פנים לדבריהם לחמר לנו
 סכח והגבור' בני' ישראל עד משברי
 עת זרה הדומה לחסה וחסנת על משבר
 וחין זה כה לילך' משב' שם מושב חסה
 סגורעת לילך' (ה) והוכיח
 חישברוני' בלע' Approuver.
 חפרו' געה' חזק
 ואל' חבל הד' ק חמר' כמסיל הכרה לחסה, אשר יאמורה סגליה, ובא הקנעס המסבר,
 יחיה דמס, מקום ינחת כולך (מוטטער איידע), כי אז חקליה עתה קאים, כמסיל קרוכ
 לבת' וחס חון לילדה כח, למק עבמה, להול' ד כולך, כנה הוה נחוק סגליה בלי תקוה
 למנוחה, בן אנה גדולה עליט, ואין לנו כח לבח' ממנה, חס לא ועורט חלל', וכן מתרגס
 בלשון אשכנז' (ד) והוכיח וגו', ויעבד פודעניתח על כל פתגמים דאמיעין קדמוסי'
 (הכא) ונצא אתוכי, יקבר הטעמים הססיק העחטר הזה מנחטר שלפניו, כי נקד מלת
 ח' הך כחמס, ויכיה לכי זה שיעור המקרא, חמס חוקים לזעיקר' חל' יתחס' ח' מעלך
 חל על חסר חרף ונדף חוץ, וכן התבאר

יהוה אלהיה ונשאתה תפלה בעד
 השאריה הנמצאה (ח) ויבאו
 עבדי המלך חזקיהו וישעיהו
 (ו) ויאמרו להם ישעיהו פה
 האמרו אל אנכיכם פה אמר
 יהוה אל הירא מפני הדברים
 אשר שמעתה אשר גזפו נערי
 מלך אשור אחי (ז) והני נתן
 בו רוח ושמיע שפיערה וישב
 לארצו והפלה יבחר בנאבצו
 (ח) וישב רב שקתוימצא את
 מלך אשור גרחם על לבנה כי
 שמיע כי נסע מלכיש
 (ט) וישמע אל תרהקה מלך
 בוש לאמר הנה יצא להלהם
 אתך

העסט ודעו גאל פשרהאנתק איומ
 (ד) דוא בעדאפטען שטאאססחיהנער
 דעס קעניגס חוקיהו גינגען אלוא צו
 ישעיהו (ו) אונטער שפראך צו
 איהלען אדום אנטווארטעט איבעם
 דערקום דער עוויגע שפריט אלס
 דירעכט באנגע צו פאר דען ווארטען
 דוא דוא דערטעסט ווארט דיר
 קמבע דעס קעניגס פאן אשור מך
 לעסטעהטען (ז) איה ווערדע איהם
 שאן אונען אנדען צו ביאברונגען
 עה זאלל אונע באברוכט ערהאלטען
 וואריף ער און זיין לאנד זוכיק קעהרען
 גערד אונד דארט וולל איך איהן
 דורכס שווער פאללען לאססען
 (ח) רבשקה קעהרטע אונדעסטען צו
 דיק אונד טרופ דען קעניג פאן אשור
 איבער דער בעלאגונג פאן לבנה און
 דען ער הערטען דאס גוועה פאן לכיש
 וויינעבראכען וואר (ט) אלס ער
 ערפיהה דאס תרהקה קעניג פאן
 בוש (אכיססניען) נעגען איהן צו
 פערלדע

רשי
 (אפרו צער צל"ח ערלייטרן, וצווא
 פאל געבן, כמו דאשית צ"ט, כ"ד
 אד, ל"ח צ"א), הרחם פנים לדבריו
 שהגליה בכל אשר הלך (ז) ושמע
 שמועה ויעלה מעליכם וסב לחרמו
 ולא מחמת השמועה הלא לאחר זמן
 ישוב לחרמו בצבא פנים וספלתיו שם
 בחרב ומה היא השמועה וישמע חל
 תרהקה שמע שיגה תרהקה להיחצמו
 ועל מעל ירושלים והלך למש וכלהם עם
 תרהקה ופוט ומנרי ועמו ונחם ונטע
 חמה חוצרותיה ונח לירושלם ונפל עם
 (י) הוא

כאור
 בעדאזרות ישראל אל האלהים, אולי ישמע
 תפלתך ועל כיוון מתורגם (ו) נערה מלך
 אשור. כנה שרי מלך אשור נערים, בלתי
 שלמים בדעתם ובכחם, על דרך ציון.
 (ז) רוח רובה לאמר, רצון (דלצ"ג).
 ושמיע שמועה וישמע צבורה (הכסדי).
 והצבורה היא, שיגה מלך כוש להכתם אתו.
 (ח) כי שמע וני, רבשקה שמע, כי מלך
 אשור נכבד מלכיש, ולכן שג חלית ומלא אותו
 על דרך, נר על לבנה (ט) וישמע וכו'.
 סתריב מלך אשור שמע כוחו, ועל כן נסע
 מלכיש וישב וני. שיגה לאמורה פה
 היא ענין חודת הפעולה, כאלו אמר וישלח
 ערוכר, כמו וישב ינחק וימכר (דאשית
 כ"ו)

יהוה אמר יהוה אלהי ישראל
 ישב הכהנים אהיהוה אלהים
 לבדה כל ממלכות הארץ אתה
 עשית את השמים ואת הארץ
 (טו) הטה יהוה אונקו שמע פקדו
 יהוה עניו וראה ושמע אלה
 סבבי סנהריב אשר השלחו
 לחחק אלהים חיים (כ) אמנם
 מהוהו החריבו מלכי אשר חת
 הגוים ואת ארצם (כא) ונתנו
 את אלהיהם פאש כו לא אלהים
 חמה כי הם מעשה ידי אדם
 עבדאמנו יאבהם (כב) ועתה
 יהוה אלתינו השיענו פא מיהו
 ויהעו פה ממלכות הארץ כי
 אמרה יהוה אלהים לבדה
 (כג) וישלח ישעיהו בן אמון
 חוקיהו לאמר כה אמר יהוה
 אלהי ישראל אשר החפללה אלי
 סנהריב מלך אשר שמעתיו
 (כד) זה הדבר אשר כבה יהוה
 עליו בזה לך ולענה לך בחולת
 רשי
 (כה) אמנם ואת חמתו סנהריבו
 גלכי שמהות הגוים ונתנו חת להיכס
 ובעבור סנהריב (כז) בתולה בת ציון

פאל גענדעם פלעטעסע ציגן עוויגער
 זשוראס גאטס! דער דא אויף כדובים
 טוראנט דא אללין ביסט גאטס
 זאן אללען דיכען דער וועלט, דו
 גאטס דעממעל אונד ערדער שאפען!
 (טו) נאען זיא עוויגער! דיין אהר,
 סאנד דערע צו עפענע דייע אונקו,
 עוויגער זאגן אהר! הערע סנהריב
 ווארטע (דע) געזאגטע שיקט
 זיך, ולעפענדיגער גאטס! צו לעסטערן
 (טז) טעם אונד וואהר, א עוויגער!
 היא קענען פאן אשור דאבען יענע
 פלעקער אונד איהר ל אונד צו גרונדע
 געוויסטען (יז) אונד איהר ענטעקער
 אונד פיער געווארפע, דען עס ווארען
 קיינע געטטער, ווארען נור ווערק פאן
 מענשענהערען, האלץ אונד שטיין
 דחום קאנטען זיא וואפענליכען
 (יט) וואו אבען פוויגער, אונד
 גאטס! זענען זייע אונד אים דינער
 געוואלט צו דאס אללע דינער דער
 ערדע זאכסער, דאס נוידא עוויגער,
 דער וואהרע גאטס ביסט צו (יז)
 (כ) דיהויף שיקטע ישעיהו, זאהו
 אמוק צו חוקיהו, אונד לים איהם
 זאגען דער עוויגע, גאטס ישראלים,
 שפליסט, דיין געבעטענען דעם קעניגס
 פאן אשור האבע איר פערנאממען (כ)
 (כא) אונד דים אונד דער אויסשפסקר
 דען דער שויגע זיבעם איהו טהאט!
 זיא פערזאכטעט דיר, שפאטעט
 באור
 (כב) אונד דעם (כג) אונד דעם
 גארף לביס קי: (כד) אונד דעם
 הכרובים, דאכניקע שריס עיגן כרובים
 (כה) אשה שלחו (סל) אלה
 בעבר הקירוף (כז) אלה פאסחוב
 חלבית כנאסע דען (כח) אלה

דיינער , דיא עדלע זונגפרויא זיין ;
 דעהנענד שיטטעלט איהר דויפט
 הינטער דיר , דיאסאכטער ירושלים
 (כב) ווען שמעקסט אונד לעסטערסט
 דוא ? ווידער ווען ערהעבסט דוא דיא
 שטיממע , אונד בליקסט , מיט שטאלצען
 אויגן , עכפאר ? ווידער אידן ,
 ישראל'ס הייליגען ?
 (כג) דורך דינע באטען לעסעסט דוא
 דער גאטטהייט הארן שפרעכען , אונד
 זעהנסט : „ מיט מינער זאגען מינע
 „ ערשטיג איך דער בערגע דעהע ,
 „ לבנוי'ס שטילען זענע , אונד
 „ הייל העראב דיא האהען צעדער ,
 „ אונד דיא געריהמטען טאננען , אונד
 „ דרינגע צו זינעם ערהאבען גיפפעל ,
 „ זענעם דוקובישונטען גהעלצע ,
 „ איד גראכע נאך פעהמארגנעם
 „ זענעסער , אונד טרינקע ; טראקנע
 „ טריטען זיין

באור

ופתים במילה וסתולה , שלא כבשה , וכן
 בכל מקום שבה וסתולה על עס ועל עדה ,
 זפו עפיה אפאד'ק (כג) וירכתי , עיין
 מהשכתה הכפסטר , וואל דרי'ל ז'ל צבאוהו
 לספר זכותה (ח' ח') שם מבחזה ברושוו ,
 הנדושים חכמה ס'ל מלון קצו , זביעיה (ל'ז
 כ"ד) מירוס קנו , איהענין חמד , (מדברי
 קה"ק ז' זענדער מלון , זענר המי שור , אשר
 מנדל פירות זכמים לרוב , (מדברי רלכ"ג)
 (כד) אנו קהלתנו , צאתי עד המקור ,
 כלמה חפסתי אחר מקור המים , בי לא היו
 מספיקים לי מרחוב טיילתי המים הנמצאים
 על הארץ (מדברי רלכ"ק) : מים זרים
 קראס זמים , לכפי שלא היו ידועים וכראים
 לבני אדם (מהכ"ל) ואהריב וכו' , וטפחית
 צפחסת הנליעמא דעמי כלמי כהרץ עמיקין
 (הכשדו) , ועל פיו מתרגם אשכנזית
 (כה) הלא שמעת וגי' , אמר לו הקדוש
 צריך הוא הלא שמעת מוזן רסוק הנזרה ,
 שגורתי

בת ציון אהריק ראש הניעה
 בת ירושלים : (כג) את מי חרפת
 ונדפת ועל מי הדימות קור
 ותשא מרום עיניך על קדוש
 ישראל : (כג) פיד מלא איה חרפת
 אדני , והאמר בר כב רבבי אני
 עליתי מרום הרים ירפתי לבנו
 ואכרת קומת ארזיו מבחור
 ברשיו ואבואה מלון קצה יער
 ברטלו : (כג) אני קרתי וישותתי
 מים זרים ואהריב בכך פעמי כל
 יאזחי מצוה : (מה) הלא שמעת
 למרהוק
 טיפע זעען אויס מיט מינעם העערעם פום
 (כה) וי'א ? האסט

באש : (כג) גרום הרים , פר הכזית
 ירכתי לבנו , בית המקדש שמלכין עונות
 וזכרות קומת חרזו לח אשו' עד
 שחריצנו : קנו : סוכו : יער ברמילו
 מליחת חרנו ויפוי הדרו : (כד) חני
 קרתי ושתיתי גים זרים : כלומר
 התחלתי בכל זעס' וגמרתי כוס כבורס
 בור ומוולא מים זרים ושותה מים טובעים
 קורא , זרים לפי שער הגס לח הכירו
 בהם : וזחריצ בכך פעמוי : הם זרתי
 על עיר הבוטחת זנהרותיה הנחתי
 עליה גייסות רבים שהזנישו יהורים
 זשתייתם ושתיות זקמתם ומרפס
 רגניהם : וזחריצ : לשון הוס סן דרכי
 תמיד : (כה) הלא שמעת למרחוק
 למכ התפח ותגדל צוחה לח סלך היא
 כי

למרחוק אהה עשיתי למימי
 קדם ויצרתיה עמה הביאתיה
 ותהי לחישה גלים נצים ערים
 בצורה: (כו) וישביהן קצרתיה
 חמויבשו היו עשב שדה ירק
 דשא חציר גנות ושדפה לפני
 קמה: (כז) וישבהה וצאתה ובה
 ידעתי ואת הנהגה אלי:

האסט רוא דעו ניא געהרט , דאס דיס
 שאן ל עננטס און פער אנטשטאלטעט ,
 פאר אוראלטען צייטען זא פארבעריי-
 טעט האבע ? — איצט לים איד עם
 קאממען , אונד פֿעסטע שטערטע וואר-
 דעו פֿעהרעהערט , אין טרויממעהרהויפֿען
 פֿעהר וואַנדעלט . (כו) אַזנפֿערמעגענד
 זיך צו וועהרען , ערשראָקען זינהרע
 אינוואַהנער , וואַרדען צו שאַנדען ;
 וואַרדען וויא גראַז אַהויף דער פֿלור ,
 וויא גרין דעם יונגען קרויטס ; דעם מאַאז
 אַהויף דעכערן גלייך , דער פֿאָן דער
 זאָנע פֿערזענגטען זאָאט , עה' ויא עהרען שאַסטע . (כז) דיין איצען אונד געהר אונד
 קאָממען זואַר פֿיר בעקאָנט , אויך דיין טאַכען ווידער מיך . (כח) אַכר

עלמה

כי שמעת לגורחוק ע' הכבדאום שגזרת
 על האומות להביאך עליה כענין שנאמ'
 הוי אשור שבע חפי (ישעיה ז' ד) ;
 למימי קדם . משנברח העולם עלתה
 במוחשבה שנאמר (ישעיה ל' ג) כי
 ערוך מאתנוול תפתה גם היא למלך
 הוכו זה שנחרב שנשרף באש גיהנם
 שנאמר (שם ל' ח ט') נאם ה' אשר אור
 לו ציון : עתה הבחתי . וזה הכח
 שצדק : ותהי . ביאתה של גזרתי
 להשאות ערים בצורת להיות לגלים ;
 גלים , לגלי אדומה שנווחין בהן ירקות
 שאתה מחריבן בגזרתי : להשאות . לשון
 שאייה גלמוד : (כו) וישציהן קצרי יד
 הם שאני החשתי את כחן לפניך ואין
 הגבורה שלך חץ אתה גבור אצל הם
 חלשים : חציר גנות . המוסר ליבש :
 ושדפה לפני קמה . כשגלים השדופות
 צטרם יתקשו לבא לדי קמה : (כז) ושבתך ולאחך ובאך . תירגס וונתן וונתבך
 בעינה ומיפקך לאגתח קרבח ומיתך לארעה דישראל גלי קרמי מחתי נהיית : ואת
 החרגון לי . ואת אשר סופך להתגאות ולהתעורר אלי בדוגז ודעש אש ורעני ה'
 בלע' ז : Extrémer . (עקסטרעמער בל' א' הפטיג

באור

שגזרתי על האומות להפרינס , איתה הנורה
 עתה הביאתיה , משמלכו מלכי אשור ,
 הבאתי הנורה על גדם ועל גוך , על האומות
 ועל ישראל , אנו הוא שגזרתי , שיהיו ערים
 בצורות לגלים נצים , ולא היה כח ביושני
 הערים להלחם כנגדך , והכל היה מחתי ,
 ואני גזרתי ואמרתי על ידי נביאי , טרם
 שהיתה הנורה , ואך תתפאר על מה שעשיתי
 אחי ? וכן אמר עליו הכנביא (ישעיהו ז' ד ע"ג)
 היתפאר הגרון על החוכב נו . (מדברי רד"ק)
 להשאות . מענין תשאה שמה : ישעיהו י"א
 י"א) גלים נצים וכו' . להשאות ערים
 בצורות , להיותם גלים נצים , ופירוט נצים
 חריבים , כמו (ירמיהו ד') ערוך תציקה
 (רד"ק) . (כו) קצרי יד , אתקצר חיליהון
 (הכשרי) . עשב שדה , חסר כ"ף הדמיון ,
 ורבים ככה . ושדפה לפני קמה , כשגלים
 השדופות , צטרם יתקשו , לבא לדי קמה
 (רש"י) . וכן מתורגס אשכנזית . ובספר
 ישעיהו כתוב ושדמה , בחלוק אותיות השפה .
 (כח) ושאנך

הפטיג

אונר פִּינָף אונר אכטציג טויזענד מאן /
 אונר אלס מאן דעם מארגענס אויפֿֿֿ
 שטאנר , וואר אללעם פֿאללער לייבֿֿֿ
 נאטע (לו) נון בראך סנחריב קעניג
 פֿאן אשור , אויף , קעהרטע צוריק נאך
 בינוה , אונר בליב ראועלבסט .
 (לו) אלסער אנער איינסט אין דעם
 טעמפל דעם געצען גסרוך ווינען
 גאטטעסדיהנסט פֿערריכטעטע , ער
 שטאבען איהן ווינע זעהנע אהרמלך
 אונר שראצר מיט איינעם דאלכע ,
 אונר ענטפלאהען נאך דעם לאנד
 אררט . זיין זאהן אסר חרון רעגירטע און ווינער שטעללע .
 באור

אלף וישכמו בבקר והנה כלם
 פגרים מהים : (לו) ויסע וילך
 וישב פנחריב מלך אשור וישב
 בנינוה : (לו) ויהי הוא משחהוה
 בית נסרך אלהיו ואדרמלך
 ושראצר * הכהו בחרב והמה
 נמלטו ארץ אררט וימלך אסר
 חרון בנו החתיו :
 אררט . זיין זאהן אסר חרון רעגירטע און ווינער שטעללע .
 רש"י (א) דאמאלס

גב כן פגרי . (מדברי רלב"ג) . (לו) בנינוה ,
 העיר הזאת בנה אותה חמד ממלכי אשור
 הקדמונים , וזמו (כינוס) , ולכן נקראת
 כינוה , גור טון , או (כינוס) , והיא היתה
 האש למלכות אשור , ומושב מלכי
 הארץ היתה . (א) בימים
 אלו . נסר מתיבתו של גח : הכוהו בחרב . שמעו חותו שאמר לשוהטם לפניו חס
 יגלוכוהו שלח יהרגוהו שרי המלכות שמתו בניהם על ידו : (ה) בימים

בלילה ההוא . כשצט סנחריב מעל כוש
 וצח עד נוצ סהיתה סמולה ליושטם :
 נוחה ושמוגים ותמטה חלף כולם ראשי
 גייסות : (לו) וישב בנימוה . היא
 ראש לארץ אשור : (לו) בית נסרוך
 אסר חרון רעגירטע און ווינער שטעללע .
 רש"י (א) דאמאלס

מ כ ל ר י ו פ י

יט (ג) ללידה שם תאר בפלג דעה : וכשת , תשא התפלה לשם או תשא קול בתפלה או
 כפים : (ז) רוח רטון : (כא) בזה לך , פיעל עבר מכ"ע והוא מלרע שלא כמנהג
 צרוב : בתולת , שלא נכבשה : (כג) ירכתי , נרכבו בו סי' הזכרים וסי' הנקבות : קומת ,
 שם ר"ל הנפשות שנארו : מלון קנו , ירושלים וקראה כן בעבור בה"מ שבה שהיא משכן האל
 ומלוו : וכן קרא אותה יער כרמלו כי הכרמל הוא טוב מן היער כי הפרמל הוא מקום זרע
 ואילני פירות ויער לבנון הוא חילני סרק ומה שאמר קנו כאלו היתה ירושלים קן כל חכך ישראל
 לפי שכבש כל א"י וזלתי ירושלים כלו' שאין לו עוד : (כד) אני קרתי , פי' גאמי עד המקור
 כלו' ששתי כל מימי הנברות והיאורים מרוב חילותי עד שבאתי עד המקור וקראם אלים לפי
 שלא היו יודעים ונראים לב"ח : להשות שר' דגושה ושרשו נשא ויש ספרים מדויקים נקוד בהן
 להשות ה"א נחה על משקל - לעשות ויהי' משה שאה ומשפטה להשאות : גלים נשים ,
 להיותם גלים נשים : (כו) ואת התרנוך אלי , ג' כשהקצפת אלי ודברת פי' כאלהי עץ
 ג' און ור' יונה כתב ואפשר שיהי' גופל זה הלשון על קול הרעם והרעש : (כח) ושאלנך , כתבו
 ר' יונה מענין שאון והראוי ושאלנך ובכפלה הנו' ע"ד ההפלה , וראב"ע פי' לשון השקט
 ושלוה : חסי , הוא הנרזל כמו משפט וראשו כסוף נוקב חף בדג ולקיו ומעלים אותו בו :
 ומתני , הוא הנרזל שמימין כפי הנהמה להנהיג ר"ל חמי' אהלה לך שאתה צראות ואתה
 אותך למקום שארנה : (כט) ספוח , הנמח הוכח מנבלי חרישה ורועה : פסיס , הנמח
 משה יהרע וי"ת כתבתין כלומר הנא אחר הספוח : (לב) מנן , ספר ב"ת השמש צמנן בו
 צפלי המגינים באים ראשונה אל העיר כשנלחמו עלי' . סוללה , תרגום מלייתא והוא תל עפר
 שנוברי ועושי' נגד העיר ללכדה :

בלילה ההוא . כשצט סנחריב מעל כוש
 וצח עד נוצ סהיתה סמולה ליושטם :
 נוחה ושמוגים ותמטה חלף כולם ראשי
 גייסות : (לו) וישב בנימוה . היא
 ראש לארץ אשור : (לו) בית נסרוך
 אסר חרון רעגירטע און ווינער שטעללע .
 רש"י (א) דאמאלס